ARCHIEFJES

VII

1914-1918
Getuigenissen

Frère JUSTIN C.F.X.

(Robert DEPRETTERE)

Deel 1

Marc VANDAELE

ARCHIEFJES

Oud-Strijder 1914-1918

Frère JUSTIN C.F.X.

Robert - Valère DEPRETTERE

° ROESELARE - 5 november 1894
+ BRUGGE – 13 mei 1927

RIDDER IN DE ORDE VAN LEOPOLD II – OORLOGS-KRUIS – ZEGEMEDAILLE - HERINNERINGSMEDAILLE 1914-1918 - OORLOGSINVALIDE 100 / 100

Woordje vooraf …

Souvenirboek

Een bezoek aan de **'Frères'** te Brugge, teneinde wat meer informatie te hebben inzake het ontstaan en de evolutie van de school in de Mariastraat, had een onverwacht en openbarend neveneffect. **Frère Norbert**, die we het '**levend archief'** van de congregatie der **Broeders Xaverianen** mogen noemen, diepte - behalve schoolfoto's uit de ouwe doos - ook het oorlogswedervaren op van mijn oud-leraar Frans – **Frère Léon** - over wie ik het reeds had in mijn **Archiefje 'Oorlogsgetuigenissen 1914-1918'**.

Frère Norbert, die op dit ogenblik (2014) **91** lentes telt en ***'still going strong'*** is, toonde mij eveneens het handschrift van een vroeg overleden broeder uit de vorige generatie. Het is een schoolschrift waaraan een harde omslag werd toegevoegd, met aan de binnenkant, in gouden letters : **VREUGDE EN LEED – FR. JUSTIN – 1914-1918.** Gezien het om een handgeschreven boek gaat met ongenummerde bladzijden, mag het wel als uniek beschouwd worden en zal de lectuur ooit voorbehouden geweest zijn voor de familie en enkele vertrouwelingen van Broeder Justin. Het uitzonderlijke aan **Frère Justins** souvenirboek is dat de oud-strijder zelf de illustraties voor zijn belevenissen heeft geleverd. Moest ik voor mijn andere **1914-1918 Archiefjes** de documenten ter illustratie bijeensprokkelen, hier zorgde de auteur voor eigen authentieke foto's om zijn oorlogswedervaren in beeld te brengen. Zoals hij zelf verklaarde, beschikte hij immers over een fototoestel en over een officiële toelating om te fotograferen : *... Uit mijn binnenzak haalde ik mijn permis du Grand Quartier Général "**Permission de photographier sur tout le front belge".** Ik toonde dit en 't pakte … we mochten door."*
Dergelijk geschiedkundig erfgoed mocht niet langer opgesloten blijven. Honderd jaar na de feiten wonen we hier een stukje 14-18 bij, vanop de eerste rij.

De taal

De taal is het hoogstaand Nederlands van de didactisch geschoolde broeder Xaveriaan die in de maalstroom van de wereldoorlog terechtkomt en als brancardier - in alle oprechtheid - een zo objectief mogelijk beeld geeft van zijn belevenissen. Dat het Frans de voertaal was

ARCHIEFJES

in het Belgisch leger van die tijd is algemeen bekend. De Franse taal was het niet te missen opstapje voor wie 'carrière' wilde maken in het Belgisch leger, en daarbuiten. Hoewel Frère Justin zeker met de taal van Molière vertrouwd was, schreef hij toch zijn souvenirs in zijn moedertaal van de jaren 1920.

Mijn eigen schoolleven bij de **Frères** te Brugge begon met het aanleren van een nieuwe spelling (1947). Hadden we het vroeger over 'Nederlandsch' en "zoo loopen wij", en gebruikten we nog heelwat genitieven, accusatieven en dies meer, een drietal hervormingen van die spelling leidden tot het Nederlands dat wij vandaag de dag kennen. Bij het overnemen van **Frère Justins** souvenirboek vond ik het passend onmiddellijk de inhoud in de hedendaagse spelling weer te geven teneinde de lectuur ervan te vergemakkelijken.

Gaat het over Zuidnederlandse uitdrukkingen of termen, dan worden die hier verduidelijkt zodat ze te begrijpen zijn in het ganse Nederlandse taalgebied *: een foto* ***trekken*** *= nemen / een* ***zicht*** *nemen = een foto nemen / een* ***zicht*** *geven op = uitzicht / een* ***loopgracht*** *= loopgraaf / de* ***statie*** *=het station / een* ***stoof*** *= kachel / een* ***stiel*** *= beroep /* ***gerucht*** *maken = lawaai maken /* ***ijzerweg, ijzerenweg*** *= spoorweg /* ***pinnekensdraad*** *= prikkeldraad / de* ***schouw*** *= schoorsteen / ... en 't* ***pakte*** *= 't lukte)*. Soms heb ik ze ook onmiddellijk vervangen : vb. *Wij* ***gerochten*** *= wij geraakten, kwamen eraan / wij* ***mieken*** *= maakten ....*

De vele gesprekken met oud-strijders uit de Eerste Wereldoorlog hadden mij ook geleerd dat ze over een eigen, specifieke woordenschat beschikten die heel dikwijls overgenomen was uit het algemeen Frans of uit de officiële legerterminologie. Voor jonge lezers en toehoorders vormden die woorden soms een obstakel om de spreker te begrijpen ; zo hadden oud-strijders het steeds over *abri* voor schuilplaats of bunker*, tranchée* voor loopgraaf*, boyau* voor verbindingsloopgraaf*, béton armé* voor gewapend beton*, courant* voor elektrische stroom*, permis* voor vergunning ... Die woorden blijven dus behouden in de tekst.

In een periode waarin ***googlen*** een heel normale bezigheid is, vond ik het geraadzaam de aangehaalde plaatsnamen in hun huidige, officiële vorm weer te geven. Wie dorpen, gemeenten en steden wil opzoeken die in **Frère Justins** boek vermeld zijn, zal zich niet geholpen zien met *Caeskerke, Forthem, Dixmude, Clercken* of *Aeltre.* Vandaar *Kaaskerke, Fortem ...*

Maak nu deze unieke rondleiding mee met iemand die het allemaal beleefde.

Broeder Justin is onze gids aan het Belgisch front.

M.V. 2014

COPYRIGHT – Tekst en foto's blijven eigendom van de Broeders Xaverianen, Mariastraat 7 – B – 8000 - Brugge

Frère Justin - volgens zijn militair dossier …

Het zou van weinig eerbied voor de historische waarheid getuigen indien ik niet eerst het militair dossier van *Robert – Hilaire – Pierre DEPRETTERE* had geraadpleegd in het **Documentatiecentrum van de Belgische Krijgsmacht** te **Evere**.
De kaft met de ***Pièces d'immatriculation / Inboekingsstukken*** liet toe een nog betere kijk te hebben op dat eerder kort en tragisch leven van een idealist die zijn leven in dienst wilde stellen van de jeugd.
Vooreerst leren we dat Robert DEPRETTERE geboren is te **Roeselare** op **4 november 1894.** Gevlucht naar Engeland werd hij tot de vaderlandse plicht opgeroepen op **22 juli 1915** en de *Instituteur diplômé* van het *Institut St-Joseph – Heyst-sur-Mer* maakte aldus deel uit van het **Contingent Spécial 1915.** Frère Justin werd gestuurd naar het **Centre d'Instruction des Brancardiers-Infirmiers (C.I.B.I.)** in het **Camp d'Auvours (**nabij **Le Mans)** alwaar hij voorlezing kreeg van de krijgswetten**.** Hij verbleef er tot 27 februari 1916. Hierna ging hij over naar het **4e Regiment** van de **Genie**, **4e Legerdivisie** tot het einde van de oorlog. Hij had de graad van **'brancardier soldat de 2e classe'** met stamboeknummer **24394**. Verder weten we dat hij 7 maanden achter het front heeft doorgebracht en 34 maanden aan het front. Getroffen door gas werd Robert DEPRETTERE op het einde van de oorlog verzorgd in het **Militair Hospitaal** van **'Beverloo'** en voor **100% Oorlogsinvalide** verklaard. Hij kreeg jaarlijks een vergoeding wegens *'affection contractée en temps de guerre – A 17 – Tuberculose pulmonaire'*. In de documenten daterend van **19 juli 1922** is aangeduid naast *Division d'Armée* : ***I.G.S.S.*,** wat staat voor **Inspecteur/Inspection Général(e) du Service de Santé.** *Regiment* is **T.A.S.S. = Troupes d'Administration du Service de Santé.**
Frère Justin is uiteindelijk bezweken aan de gevolgen van zijn longtering (13 mei 1927).
Hij had ook een broer – **Hilaire** - die sneuvelde op **12 september 1914**.

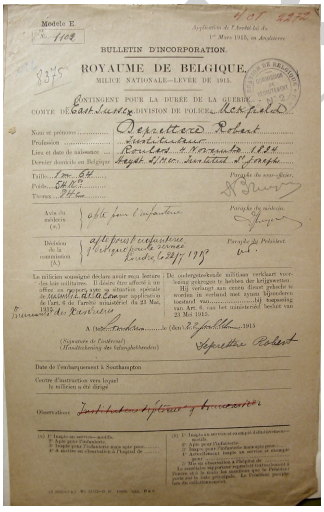

Het **'Bulletin d'Incorporation'** van Frère Justin (1915).

Bovenaan staat gedrukt : ***1er Mars 1915, en Angleterre***.
Milice Nationale – Levée de 1915
Contingent pour la durée de la guerre.
Comté de East-Sussex, Division de Police UCKFIELD
Dernier domicile en Belgique : *Heyst S/Mer – Institut St Joseph*
Taille : *1 m 64*
Avis du médecin : *apte pour l'infanterie*
Décision de la commission : *apte pour l'infanterie et désigné pour le service.*
Il désire être affecté à un office en rapport avec sa situation spéciale de *membre de la communauté des Xavériens …*
Ondertekend te Londen, op 22 juli 1915.
Date de l'embarquement à Southampton is niet ingevuld**.**

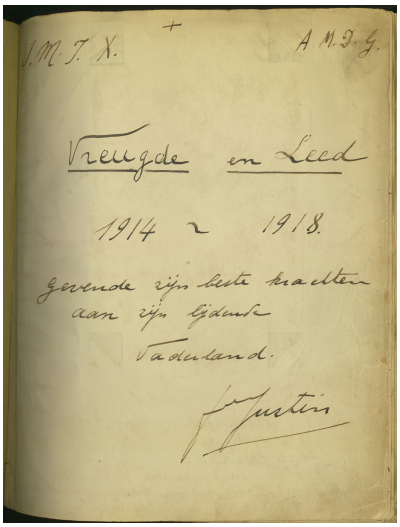

1914

Gevlucht zijnde uit België om aan de gruweldaden van de vijand te ontsnappen, trok ik naar Nederland; vandaar naar Engeland, waar ik op 2 november 1914 aankwam. Handwerk, lesgeven aan Belgische vluchtelingen was mijn alledaags werk, tot op 22 juli 1915 ik binnengeroepen werd om het leger te vervoegen. Weldra was *"goed voor den dienst"* uitgesproken en ik vertrok van **Southampton** naar **Le Havre**, en vandaar naar het onvergetelijke **Camp d'Auvours**, gelegen in het departement "Sarthe", op enige km van **Le Mans**. Daar aangekomen maakten we alras kennis met het leger. Schotel – vork – lepel – mes, alles kregen we gratis ; 't was wel niet al te net maar het ging toch. Daarop : naamafroeping … Reeds voor de 25 ste maal, nu zouden ze ons toch zeker beginnen te kennen !
We leefden daar in tenten tot rond december 1915, wat ons - bijzonderlijk in 't najaar - veel koude medebracht, en toch waren we gelukkig en zeiden steeds : *"A la guerre comme à la guerre"*. We werden ingespoten tegen tyfus, pokken enz. enz., wat ons nog menig vrij uurtje medebracht. We leerden de graden van het leger, le service de campagne – gaan, keren, lopen, springen, wandelen …- alles, behalve wat we moesten kennen, namelijk ziekenverpleging en wonden verbinden. Nu, we waren – 't is waar, ik vergat het bijna te zeggen – gediplomeerde brancardiers op gezonde lichaamsdelen. We kregen ook ons eerste pak, waarlijk iets soldaatachtigs : een witte vest en militaire kepie, een broek ook, doch die was reeds invalide van het front teruggekomen naar Auvours. We trokken dit aan en lieten ons natuurlijk fotograferen, we zagen er werkelijk lief uit. (zie foto n° 1) *(de enige ontbrekende foto in het boek)*.

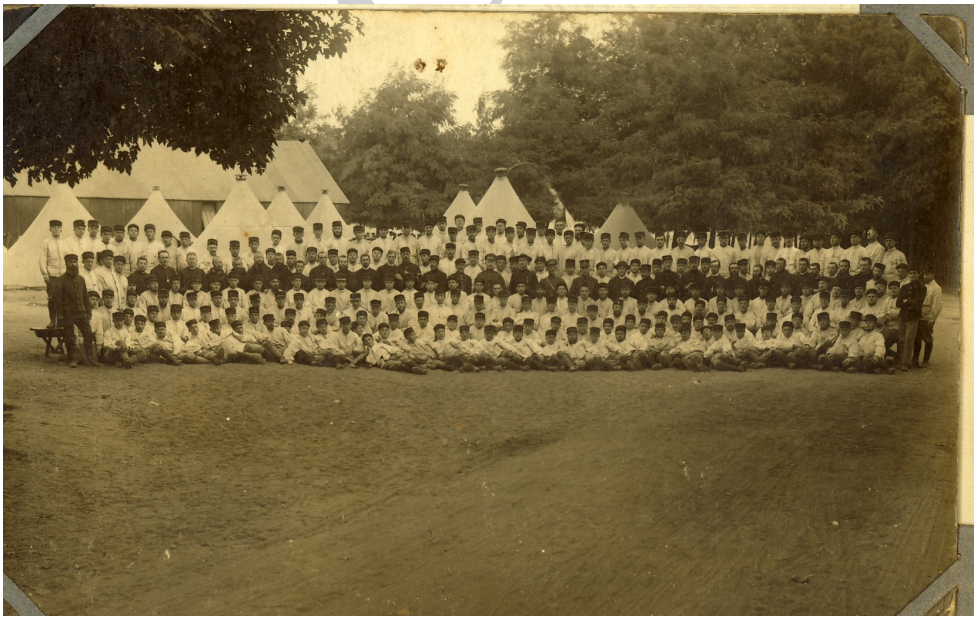

In groep lieten we ons ook trekken *(fotograferen)* met al de gegradeerden van de afdeling der **C.I.B.I.**, of in andere woorden **Centre d'Instruction pour Brancardiers et Infirmiers.**

<= (zie foto n° 2)

CHEF-LES

Gedurende 6 volle maanden zouden we daar ons leven doorbrengen met allerlei oefeningen die we nooit nodig hadden. Nu kwam zijne Excellentie **Minister Carton de Wiart** de vlag overleveren aan het 'Camp' van Auvours. Wij allen waren op post om te defileren en te salueren.

<= (zie foto n° 3)

Nu kwam een erg ongeluk : één der Eerw. Paters Scheutisten die iedere morgen zijn mis las te **Yvré-l'Evêque** *(gemeente nabij Le Mans)*, werd gevat door een trein en doodgereden. Jammer zo het leven te verliezen als er nog zoveel leed te stillen was in de vuurlijn. Een prachtige begraving … groot muziek … een graf … 't was al.

<= (zie foto n° 4)

Nu en dan vertrokken er brancardiers naar het front. Wij ook zouden weldra van die gelukkige zielen zijn, en nogmaals lieten we – vooraleer het kamp te verlaten – ons portret nemen, maar nu was het reeds merkelijk beter, zoals ge kunt bemerken op foto n° 5. *(met armband)* Een oproep gedaan voor 't front ! We waren erbij. Ons oud pak aan de kant gezet : vers kaki-uniform, alles in 't nieuw … Inspectie, nog inspectie en nog … Einde januari 1916, we trokken naar **Champagné** *(bij Le Mans)*.

Een dieproerende Brabançonne … Vaarwel … en we waren frontmannen, met leeuwenmoed in het hart ! Voor God en Land gingen we strijden, allen ! Ja, allen !! Helaas, één zou vallen … sterven voor 't land : **frère Ildephonse** viel op 14 juli 1918 te Ramskapelle. Oorlogsheld, God hebbe uwe heldenziele. Wij blijven U indachtig. R.I.P.

<= (zie foto n° 6)

ARCHIEFJES

Zo kwamen we aan te **Alveringem**, in de C.A. (Colonne d' Ambulance) der 4e D.A. (Legerdivisie - Division d'Armée). Daar zouden we onze bestemming krijgen. Na twee, drie dagen kwam iedereen bij zijn regiment terecht. Zo geraakte ik bij de Genie van de 4e D.A. die lag op de hofstede **De Rabbelaer**. Daar trok ik met pak en zak naartoe en na veel zoeken en vragen om "Rattekaer" en "Katteklaer" (want "Rabbelaer" was ik vergeten), kwam ik er om 5 uur 's avonds aan. Alras kennis gemaakt met de twee andere brancardiers was ik voorgoed ingescheept, en nu aan het varen … niet op effen water maar door de slijkgronden van Veurne-Ambacht. Mijn aalmoezenier Mijnh. **Jules Renaud**, moedig en heilig priester, gaf raad en daad in mijn nieuw leven. (zie n° 7)

Van tijd tot tijd zagen we ook onze oude vrienden en kennissen terug, wat deugdzaam was voor ons. (zie n° 8)

Vier vrienden vinden elkaar terug achter het front.
We herkennen duidelijk de kerk van Alveringem.
Broeder Justin is de 2de van rechts.

We lagen nu vòòr **Diksmuide**, maar om in de eerste lijn van Diksmuide te geraken moesten we eerst van De Rabbelaer, langs de grote baan, naar Lampernisse trekken. **Lampernisse** was een dorp gelegen op enige km van Kaaskerke. Vandaar rechtsom, op een plankenweg naar **Kaaskerke** en naar de boorden van **de Ijzer**, waar onze eerste lijn gelegen was. Lampernisse was natuurlijk sterk gebombardeerd geworden, reeds in 1914 en 1915. Hier hebt ge de kerk gelijk ze was in 1916. (<= foto n° 9 -) (foto n° 10 - Kaaskerke)

We deden van nu af aan acht dagen loopgracht en acht dagen cantonnement te **Fortem**, bij Alveringem. Mijn eerste reis naar het front - of vuurlijn – was dus aangebroken. Nog nooit had ik een loopgracht gezien en nog veel min een bombardement meegemaakt. Ik trok op met twee andere brancardiers langs bovengemelde weg. Nauwelijks waren we aan het wachthuisje van Kaaskerke *(Caeskerke)* of we kregen de vuurdoop.

ARCHIEFJES

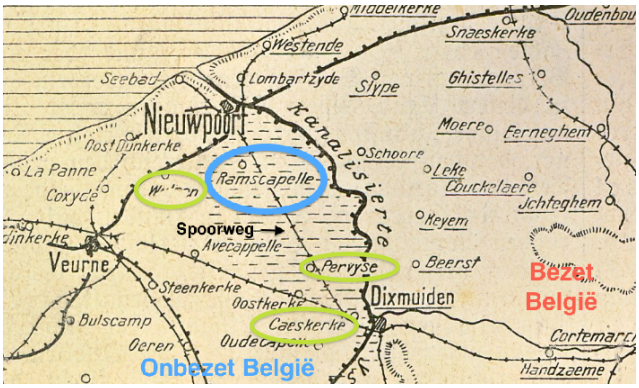

Een kaartje van de frontstreek tussen Nieuwpoort en Diksmuide met aanduiding van enkele plaatsnamen waar Frère Justin verbleef. De rechte lijn tussen Nieuwpoort en Diksmuide is de spoorlijn (de Frontzate). Het gestreept gebied werd onder water gezet. (**Soldaten-Zeitung** van 4 jan. 1915 – **Kampf in Belgien** - **Eigen archief**)
Rechts : overblijfsel van de 'versterkingen' langs de 'frontzate' (eigen foto 2003).

Na wat behendige oorlogspraktijk vanwege de andere twee brancardiers geraakten we eindelijk op de tweede lijn die diende als loopgravencantonnement voor onze acht dagen. Geheel onze woning was een abri in de aarde gegraven met planken bezet, en enige zakjes aarde erbovenop: 2 m lang, 1,5 m breed en 1m hoog. We kropen daarin … Gelukkig dat we een stalen helm ophadden die ons merkelijk beschermde tegen de balken en stukken hout. Geen vensters. Eén enkele opening. Wat zakjes op de grond en dat was ons lot voor acht volle dagen en acht volle nachten. Op n° 11 ziet ge een loopgracht die ons naar de vuurlijn zal brengen. Op n° 12 een andere loopgracht voor hetzelfde doel, en op n° 13 de school van Kaaskerke. Dat de jongens van Kaaskerke niet naar school konden gaan was een feit. Die foto's zijn genomen in 1916.

Foto's 11 – 12 - 13

PROEFJE

Kaaskerke was dus ons verblijf en elke nacht trokken we mee met de mannen naar de eerste lijn of voorpost, overal waar er werk was. Op de tweede nacht dat wij daar lagen, verloor ik mijn vriend brancardier, onderwijzer uit Antwerpen. Mijn eerste gekwetste was een soldaat: een kogel in de rug, temidden februarinacht. Een stil geroep : Brancardier! Brancardier! Rap, een gekwetste …! Ik vloog erheen en bij middel van een elektrisch zaklampje zag ik helaas, voor de eerste keer heldenbloed vloeien.

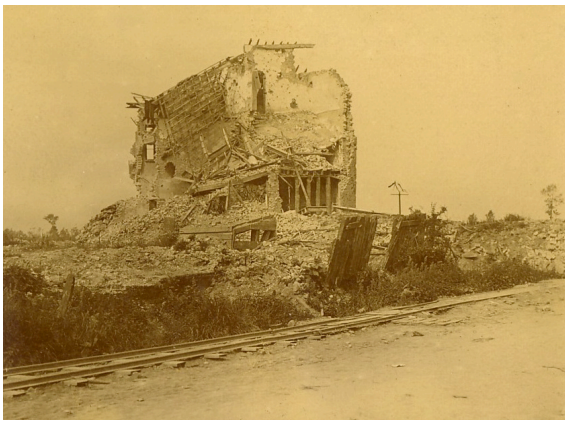

Enige zichten uit Kaaskerke werden genomen, zo bij voorbeeld : **de statie** zoals die eruit zag in het begin van 1916. (zie n° 14)

Daarna een kerkhof vol gesneuvelde jongelingen die gevallen waren in 1914 (foto n° 15) en uiteindelijk een van de stukgeschoten huizen die deel uitmaakte van een volledig in stuk geschoten dorp. (foto 16)

Gedurende 5 volle maanden bleven wij in de sector van Diksmuide, waar we dan ook menig bang uurtje doorstonden. Zo o.a. op 2 mei 1916, als een aanval op onze voorposten het leven kostte aan 30 jonge helden en 90 gekwetsten, dit alles op één uur tijd. Vele zichtjes werden genomen, onder meer het huis van de burgemeester van Kaaskerke, dat we in een observatiepost moesten veranderen voor Cap. **Martial Lekeu**, schrijver van *"Mes cloîtres dans la tempête"*, met wie ik ook kennis maakte. (17)

Interessante passage in het fotoboek van Frère Justin. Ook Frère Léon spreekt over Martial Lekeux en over zijn observatiepost die hij mocht bezoeken. In O.-L.-Vrouwehoekje is de naam van de franciskaan ***Lekeux*** *niet onbekend (bronzen plaat en glasraam met de H. Martial).*

Op n° 18 ziet ge een loopgracht naar Diksmuide toe; daar was het verdragen van gekwetste soldaten gemakkelijker dan in andere loopgraven.

<= n° 19 Op n° 19 ziet ge een kruisstraat, **"Oude Bareele"** genaamd : een zeer gevaarlijk punt want het diende als mikpunt voor de Duitse artillerie.

n° 20 : een post van het Rode Kruis, gelegen tegen "Oude Bareele". Het was ook langs "Oude Bareele" dat wij onze gekwetste soldaten moesten brengen naar die post. Gevaarlijk werk was het. (n° 20 =>)

N° 21 geeft ons de kerk van Kaaskerke, gefotografeerd in 1916. Niets zou gespaard blijven, noch Gods huis, noch het huis van de bedelaar.

<= n° 21

Op n° 21 bis => ziet ge nog een woonhuis, volledig stukgeschoten en gedurende de koude wintermaanden maakten de soldaten er dan ook gebruik van om alles wat nog enigszins kon dienen, voor stoofhout te bemachtigen om hun koude leden toch enigszins te warmen : balken, planken, deuren en vensters … alles moest in de stoof.

<= N° 22 geeft u een zicht op de weg Kaaskerke naar Diksmuide tijdens de winter. Niets was zo hard als de koude winternachten door te brengen onder de blote hemel, dan dachten we dikwijls terug aan de schone vrededagen van vòòr 1914 waar we noch koude, noch honger, noch gebrek kenden en toch dikwijls durfden klagen om een nietigheid.

Laat ons verder gaan met de sector van **Diksmuide** in ogenschouw te nemen … N° 23 is een observatiepost in de bomen. Vandaar konden de 'observateurs' de beweging nagaan op de Duitse lijnen en desnoods bevel geven van die plaatsen onder vuur te nemen.

CHEFJ

<= N° 24 is onze eerste lijn te Diksmuide, juist aan de boorden van de Ijzer. Ge ziet hoe arm het daar was, hoe gebrekkig aan al het nodige van het menselijk leven. Zie die kale bomen; ze schijnen hun hulp te bieden om met ons wacht te houden aan de Ijzerstroom. Hoeveel kogels zijn door hun lijf niet gevlogen?

N° 25 is een stapelplaats voor oorlogsmaterieel. Tijdens de bombardementen werd alles stuk geslagen en nu moest er zo rap mogelijk gezorgd worden om alles te vernieuwen.

<= N° 26 is de ontploffing van een obus op onze lijn. Belet de kringen in het water door de stukken van die obussen – niet ver van mijn fototoestel.

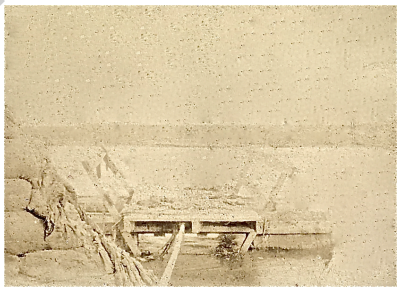

N° 27 =>

N° 27 is het vlot dat diende om de soldaten van onze eerste lijn over de Ijzer te brengen naar de voorposten, en die der voorposten naar de eerste lijn, ieder maal om de 24 uur. Gevaarlijk spel was zulks. Immers, op ieder vlot was van de kant van de Duitsers, een snelvuurgeweer *(= mitrailleuse)* gericht dat van tijd tot tijd in volle werking kwam. Om dit fotootje te nemen, ben ik bij klaarlichte dag op de boorden van de Ijzer gaan staan ('t Is dom, dat is waar, maar nu heb ik het toch!). Ge ziet in de verte de boorden van de Ijzer waar de Duitsers hun loopgrachten hadden.

<= N° 28 is onze eerste lijn voor **de petroleumtanks** van Diksmuide, genomen in volle wintertijd.

Langs de Ijzer vinden we de herdenkingsplaat in ruitvorm met vermelding *Petroleumtanks 1914-1918*

ARCHIEFJES

<= N° 29 zijn de bomwerpers *(de 'lansbommen' = lance-bombe = Minenwerfer* cfr. J. GALLE) die hun toestel onderzoeken om binnen enkele ogenblikken hun 'bommenmande' boven de hoofden van de Duitsers neer te laten. Ze doen zulks geheel kalm weg, 't is immers hun stiel.

N° 30 =>

Nog een van die loopgrachten van Kaaskerke naar Diksmuide. 's Avonds moest ge hier met de grootste voorzichtigheid vooruit om in de donkere nacht nergens tegen te lopen. Het verdragen van gekwetste soldaten was erg moeilijk gezien de draaien en engten van zulke loopgrachten.

Niets zo gezond als toilet maken in open lucht (in vredestijd) maar in oorlogstijd was dit gevaarlijk, te-meer daar veel obusputten, vol water, doordrongen waren van vergiftigde obusgassen.
(<= zie n° 31)

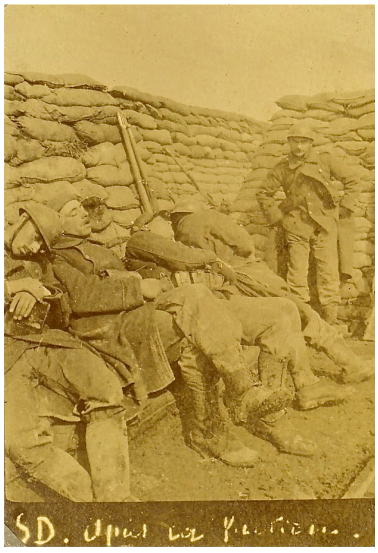

Bezie die frontjongens. Uitgeput van de wacht rusten ze en dromen misschien – God weet – van huis en vrouw en kind. Toch zijn ze op het minste gerucht te post want hun wapen waakt voor hen. (foto 32)

<= N° 33. Brave jongens in de tweede lijn. Te Diksmuide zijn ze juist gelijk thuis onder hun beste vrienden.

N° 34 => toont ons de hofstede **Franco-Belge**, een der gevaarlijkste punten van het front vòòr Diksmuide. Hier liet menig jongen zijn leven tijdens de hevige bombardementen op deze hofstede. En toch noemde men die plaats : **De Rustplaats**, en het groot hoofdkwartier van het leger duidde zelf die plaats aan als rustplaats voor de soldaten die kwamen van de voorposten.

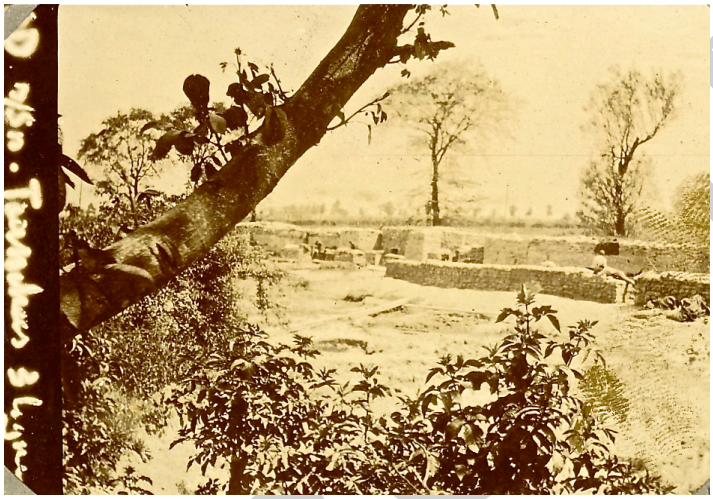

<= N° 35 is onze derde lijn vòòr Diksmuide. Ge ziet hier toch dat het reeds wat op kunst begint te trekken. Dikwijls bombardeerden de Duitsers deze sterke lijn, doch met moed vloog men aan het werk en prachtiger rees ze op dan voordien.

N° 36 => Zo zijn ze bezig met hun **snelvuur** in gereedheid te brengen om de wegen die van de Duitse loopgrachten naar hun cantonnementen leiden eens goed te vegen met bliksemse snelheid.

<= N° 37. Bij hetgeen ge hier op deze foto ziet, kunt ge u stillekes aan een gedacht maken hoe we daar vòòr Diksmuide in de abri's gelegen waren. Knielende stak uw hoofd tegen de zoldering, en dagen en dagen, maanden en maanden, ja, vier volle jaren leefden we in die spelonken, zonder beternis te zien. En toch hadden we veel plezier.

<= N° 38 toont ons hoe tijdens het maken van een foto, een der leden die zou gefotografeerd worden, op het onverwachts een sneeuwbal in volle gelaat kreeg. Zo leefden we daar op enige meters van de vijand. En gedurende de warme zomerdagen, wanneer het slapen in de cantonnementbarak of hofstede niet meer uit te houden was door de geweldige warmte

- en nog meest van al door alle slag van **ongedierte** – bouwden we zelf ons huis te midden van de weiden en leefden onder tenten. Daar ook schreven we al het leed en al de vreugde naar onze oorlogsmeter.(39 =>)

Zo verliepen de maanden die we in de sector van Diksmuide doorbrachten. Nu verkregen we wat rust in De Panne om dan terug naar een sector te gaan. In De Panne vonden de brancardiers rap een plaatske bij de Eerw. Zusters - 'Blauwe Zusters' geheten – die als engelen van goedheid ons ontvingen.

Na verloop van drie weken moesten we terug optrekken naar de sector van **Ramskapelle**, ditmaal gelegen naast die van Nieuwpoort. In korte woorden, hier was het merkelijk beter dan in de hel van Diksmuide. Immers, hier was het dat de machtige overstromingen hadden plaatsgegrepen, en zo zaten we ver van de vijand af, wat we natuurlijk niet beter vroegen.

<= De nummers 40, **41** en 42 => geven u een idee van de overstroming *(= onderwaterzetting)*. Daar moesten we – om op onze eerste lijn te komen – vanaf de spoorweg, een half uur op een plankenweg over het water.

R A M S K A P E L L E

Vrienden …
Maar WIE ??

PCHE

Ons cantonnement was nu **Wulpen**-dorp, gelegen op de vaart van Veurne naar Nieuwpoort. Rustig dorpje, en nogmaals waren het de Eerw. Zusters die de brancardiers logeerden. Nooit vergeet ik die aangename stonden daar doorgebracht. De kerk zoals ze was in 1917, hebben de Belgen bij het begin van de oorlog doen springen en naar men meldde te Wulpen, was het dynamiet dat men gebruikte, genoegom twee kerken in de lucht te doen vliegen. (Zie foto 43 =>)

Achter de kerk lag het kerkhof van burgers en militairen, en het hoogste huis op deze foto is het klooster der Zusters. Daar vierden we kerstnacht met zang en klank. Wulpen is ook het dorp waar **pastoor Leroy** staat, schrijver van de gekende novellen en verhalen van Karel de Blauwer enz. enz. … In 1918, tijdens het dom Engels offensief op Nieuwpoort, is Wulpen nogal erg beschoten geweest. (<= 44)

Bezoeken we nu het front zelf van **Ramskapelle**. We nemen de weg van Wulpen naar **Booitshoeke**, vandaar recht naar de ijzerweg van Nieuwpoort. ’t Was immers onder dien ijzerweg dat onze voornaamste lijn was. We trekken door, nemen een plankenweg een half uur lang, en geraken op onze eerste lijn. Aanstonds gevoelt ge u meer in vrede dan in Diksmuide. Vòòr u ligt no man’s land, enige voorpostjes, water en moeras. De lijn zelf is veel schoner dan in Diksmuide. Weinige soldaten komt ge tegen, tenzij de wachten.

vb. foto 45 =>

Frère Justin bevestigt hier wat vele van zijn tijd- en lotgenoten steeds hebben gezegd: de Ijzersectoren hadden hun eigen gevarengraad. De Ramskapellesector had een ‘goede’ reputatie wegens de afstand tussen de vijandelijke stellingen, dit in tegenstelling tot de sector van Diksmuide waar de Ijzer op sommige plaatsen een dun scheidingslint vormde tussen de oorlogvoerende partijen. (cfr. de Minoterie)

ARCHIEF

Zie achter u, ge ziet de lange plankenweg maar niets meer want uw uitzicht blijft vastgehouden op de grote **"maskers"** die het overige van het front verduiken.
(<= foto 46)

Enige hofsteden in de verte - geheel of gedeeltelijk stukgeschoten - puinen, verdoken wegen, enige kale bomen … en daar hebt ge geheel het front van Ramskapelle.
(foto 47 =>)

Het grootste gevaar hier, op deze sector, was het bombardement, en ook nog 's winters wanneer het water en de moerassen vòòr onze eerste lijn bevroren waren. Immers, dan maakten de Duitsers daarvan gebruik om verkenningstochten in te richten op het ijs, wat in zomertijd onmogelijk was. Daarom ook dat - iedere nacht - de geniemannen het ijs vòòr onze posten gingen stukslaan met ijzeren hamers.

<= Op n° 48 ziet ge de eigenlijke lijn van den ijzerenweg, geheel modern ingericht. Hier rijden ze zelf per velo en de abri's zijn gebouwd uit baksteen.

N° 49 => toont u de statie van **Ramskapelle**, doch er worden geen coupons meer afgeleverd. De treinen staan nochtans gereed.

<= Links
Een foto uit het archief van Cyrille DEMEESTER : het station van Ramskapelle in de beginfase van de oorlog. (Zie 1914-1918 Getuigenissen C. Demeester)

ARCHIEF

RAMSKAPELLE – Bekend en berucht in die dagen. Getekend in LECTURES POUR TOUS (1915-03-15 croquis par L. Huyghens) en heden ten dage, 100 jaar nadien (2014).

N° 50 – De gekende molen van **Ramskapelle**, waar zoveel Franse soldaten hun leven gaven in 1914, bij de aanval op den 'ijzerenweg' en het dorp van **Ramskapelle**. Maar eens dat de sluizen van Nieuwpoort open stonden, was alle gevaar verdwenen : de Duitse soldaten botsten – vooruitwillende – op de Frans-Belgische bajonetten en werden achtervolgd door het gedurig stijgende water. De meesten kwamen om.

De herdenkingsmolen van Ramskapelle, aan de ingang van het dorp (voor wie de E 40 afrijdt). Op de voorgrond, een demarcatiepaal die aanduidt dat de Duitse inval hier het verste punt had bereikt. *(foto 2014)*

N° 51 is de kerk van Ramskapelle, met het dorp zelf, na de hevige bombardementen van 3 jaar ver.

N° 52 - **Ferme Maudite**

La **ferme maudite**, vervloekte hofstede, en niet zonder reden. Immers, op hetzelfde ogenblik dat ge daar bij klare dag voorbijtrok, kreegt ge een gehele lading obussen vanwege de vijand. Zeker was deze hofstede het Duitse mikpunt en zaten de observateurs er gedurig naar te zien om iedere beweging gade te slaan.

ARCHIEFJES

We verlaten **Wulpen** en **Ramskapelle** en te voet trekken we naar de sector van **Lo**. We gaan door Wulpen, keren rond Veurne naar de statie van de tram. Immers, we hadden acht dagen mogen rusten in De Panne. Van Veurne, altijd maar voort tot we kwamen aan **Alveringem, Fortem, Lo**. Alleman afstappen. Dàar lagen we in barakken. De kerk van Lo zag er lief uit, zoals ge ziet op n° 53. (hiernaast) Het stadhuis was zijn toren kwijt. Geheel Lo was erg gebombardeerd geweest. (n° 54)

De sector van Lo was goed gelegen - nevens het **Fort van Knokke** en **Drie Grachten** – en schikte goed voor verkenningstochten. Ook twee- tot driemaal in de week trokken de verkenners weg, de lijn over, trokken over het water, door no man's land, en gingen zien of nergens iets te zien of te vinden was bij de Duitse posten. Natuurlijk liep zulks niet zonder gevaar.

<= N° 55 – Gaan we nu eens naar de vuurlijnen zelf … We nemen de grote wegen tot we komen aan de **Vijf Huizen**, een gehucht tussen Lo en de Ijzer. Dan, langs binnenwegen, geraken we aan een abri **"Le Chien Marin"**, sterk afgewerkt in béton armé, met enige zakjes bovenop. Hier was de post van de Genie. Vandaar naar de eerste lijn. Aangezien we hier nogal ver van de vijand af lagen, kon die lijn beter bewaren dan in Diksmuide; daarom ook waren de abri's langs de boorden van de Ijzer nogal wel afgewerkt .

<= zie n° 56 - Baksteen met een ijzeren plaat op, schouwpijp, vensters … Gelukkig dat daar nooit een obus op terechtkwam. Tijdens onze vrije uurtjes gingen we vissen in de Ijzer; zo hadden we somtijds nog een lekker beetje te knabbelen. Permis de pêche hadden we niet nodig ; dààr moesten we niet bang zijn voor de gendarmes, die kwamen niet zo ver.

ARCHIEFJES

Reeds zegde ik dat hier veel verkenningstochten ingericht werden. Ziehier enige van die mannen (foto n° 57) gereed om te vertrekken. Hun doel was een voorpost - gelegen vòòr het dorp **Woumen** – innemen, de gevangenen medebrengen en desnoods die voorpost doen springen. Een brancardier moest natuurlijk mee.

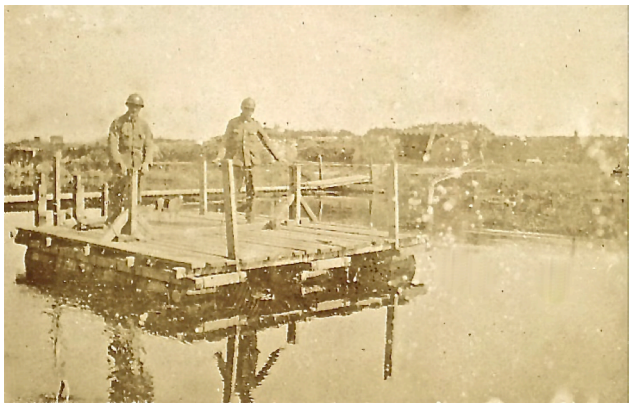

We trokken dus over de Ijzer, op het vlot dat foto n° 58 toont. Gelukkig werden we niet zeeziek!

't Was **sergeant Namèche** die dat groepje aanvoerde. Vol moed en zonder vrees trokken we over no man's land stil verder. 't Was 's avonds rond 10 uur. Alles was stil. Rond 11 uur lagen we voor hun post. We bleven met 4 man liggen. Drie andere trokken links, en 3 andere rechts van de post. We waren er. Alles zou goed aflopen en triomfantelijk zouden we terugkeren met enige krijgsgevangenen. Helaas! 't Sloeg tegen … De Duitsers – 6 in getal – moeten gerucht gehoord hebben, sprongen in hun post, bestaande uit een sterk gebouw in béton armé, de deur vloog toe … 't Was verloren! Maar het ergste kwam achterna want, nauwelijks hoorden we de deur toeslaan of een hels bombardement en mitrailleursgeschut brak los … vòòr ons, achter ons, overal … Vuurpijlen verlichtten de posten. Wij, we konden niet méér doen dan ons zo vlug mogelijk uit de voeten maken en 's morgens - rond 4 uur - kwamen we doodmoe, nat tot op ons vel, met één gekwetste, op onze lijn terug. Gelukkig is de jongen er toch nog doorgekomen na enige weken hospitaal. Doch, tegenslag bracht geen moedeloosheid teweeg bij ons want, pas waren twee weken verlopen of terug zouden we gaan, maar dit maal zouden we handelend optreden en - konden we geen krijgsgevangenen maken - dan toch zouden ze het met hun leven bekopen. Dezelfde mannen – buiten één, die de plaats innam van onze gekwetste – trokken op. Geladen met dolken, revolvers (hun geweren hadden ze ditmaal thuisgelaten) granaten, en bijzonderlijk dynamiet … Nogmaals geraakten we waar we moesten zijn, doch ditmaal vuurde onze artillerie al wat ze geven kon op de eerste lijn van de Duitsers. Onder het gerucht van het kanon konden wij dapper doorwerken en reeds onder ene zijde van de abri was een put gegraven, dynamiet ingestoken, één man met de draden achteruit getrokken … Nogmaals stonden we voor een gesloten deur, doch geen moed verloren. Granaten kletsten ertegen. Twee mannen tegelijk sprongen bovenop de abri en wierpen door de opening van de schouw gedurig granaten naar binnen. Huilen, kermen, zuchten … 't was al wat we hoorden. Het vernielende werk moest nu beginnen : spoedig trokken we allen achteruit en bij de draden gekomen, sloeg **sergeant Namèche** de courant aan en daar vloog het groot gedeelte van de abri met man en muis de lucht in. Een geweldig bombardement van de vijand op onze lijn was het gevolg, doch wij trokken links af en geraakten – ieder met enige

ARCHIEFJES

schrammen en enige brokken van onze ledematen door het vallen in de pinnekensdraad – toch gezond thuis. De opgelegde taak was volbracht. Maar toch moet ik bekennen dat zulks geen kinderspel is. Gelukkig zorgde het leger ervoor – vooraleer te vertrekken – ons te voorzien van een goeie dronk brandewijn die ons moed en durfkracht gaf. ……

ARCHIEFJES

*De oorlogservaringen van **Frère JUSTIN** werden in **pdf** opgemaakt, met een zeventigtal foto's. Teneinde het opladen van het document niet té lang te laten duren en toch de kwaliteit van de foto's te bewaren, werd het ARCHIEFJE **1914-1918 – Getuigenissen – Frère JUSTIN** in twee delen opgesplitst. Verder leesgenot toegewenst in DEEL II …*